

Kosztolányi Dezső

Pacsirta

Regény

MAGVETŐ

MAGVETŐ
BUDAPEST, 2026

Kötetünkben az Európa Könyvkiadó 2007-es kiadásának
szövegét a kritikai kiadás (Kalligram Kiadó, 2013) alapján
javítva közöljük

Szöveggondozás, jegyzetek
SCHMAL ALEXANDRA

ELSŐ FEJEZET

*(melyben az olvasó megismerkedik két öreggel
s leányukkal, ki életük bálványa, és hall
egy körülményes pusztai kirándulásról is)*

Az ebédlő támlás díványán nemzetiszín zsinegdarabok, cukorspárgavégek, papírok foszlányai heverték, s a helyi újság szétszaggatott példánya, melynek homlokán kövér címbetűkkel ez volt olvasható: *Sárszegi Közlöny*, 1899.

A falinaptár, a tükör mellett, az erős verőfényben föltüntette a hónapot, napot: *Szeptember 1. Péntek.*

Az ingaóra pedig, mely cifra, fafaragványos üvegtokjában járt, és sárgaréz sétálójával apró darabokra vagdalta a végtelennek látszó napot, mutatta az időt: $\frac{1}{2}$ 1.

Apa és anya csomagolt az ebédlőben.

Egy vedlett, barna bőrönddel birkóztak. Becsúszatták a sűrűfésűt a válaszfalán lévő vászontáskába, aztán összesíjazzák, a földre tették.

Ott állt már útra készen, repedésig tömve minden holmival, kétoldalt hatalmasan kipuffadó hassal, akár a macska, amelyik majd kilencet kölykezik.

Csak még az asztalon levő utazókosárba tettek be egyet-mást: a csipkés női bugyogót, a blúzt, a mamuszt, a cipőgombolót, melyet leányuk már gondosan odakészített.

– A fogkefe – szólt apa.

– Lám, a fogkefe – bólintott anya –, majd itthon maradt a fogkefe.

Fejét csóválva már sietett is a folyosóra, onnan a leányszobába, hogy a zománcos bádogmosdóról hozza a fogkefét.

Apa a kezével még egyszer letapsikolta a holmikat, gyengéden megsimogatva, hogy egymásra lapuljanak.

Sógora, Bozsó Béla, az asszony testvérbátyja, több ízben meghívta őket, nyárra, hogy Tarkövön, a birtokán kipihenjék magukat. A nem nagy, százholdas pusztá közepén, rozoga gazdasági épületek között emelkedett a háromszobás „kastély”, oldalt tágasabb teremmel, a vendégszobával, melynek meszelt falaira, vadászfegyvereire, agancsaira jól emlékeztek.

Évek óta nem jártak itt, de anya sokszor emlegette a „birtok”-ot, a domb alatt bujdosó kis nádas, szittyós eret is, melynek hullámain valaha, gyermekkorában papírcsónakokat úsztatott.

Folyton halogatták a kirándulást.

Az idén azonban minden levél, melyet a pusztáról kaptak, azzal végződött, hogy jöjjenek már, minél előbb jöjjenek.

Májusban végre elhatározták, hogy meglátogatják őket. De a nyár elmúlt, mint rendesen, téli szükségletek beszerzésével, lekvárok főzésével, cseresznyés, meggyes befőttüvegek kötöztetésével. Augusztus végén tudatták, hogy ismét itthon rekedtek, nem szívesen mozdulnak ki, már öregek

is, hanem elküldik maguk helyett a leányukat, egy hétre. Ő úgys sokat dolgozott, ráfér a pihenés.

A hírt a rokonok örömmel fogadták.

Mindennap jött a posta. Béla bácsi meg felesége, Etelka néni, levelet írt a leánynak, a leány válaszolt rá, az anya a sógornőnek írt, az apa a sógor-nak, megkérve őt, hogy ő maga, személyesen várja kocsival, mert az állomástól a tanya háromnegyed órai járásra volt. Mindenben megállapodtak.

Az utolsó napokon mégis sürgönyök keresztez-ték egymást, melyek a legkisebb részleteket is tisztázták. Már nem lehetett lemondani az útról.

Anya visszajött, hozta a fogkefét. Apa gondosan selyempapírba pakolta.

Még egyszer körülnéztek a szobában, és mikor látták, hogy nem maradt künn semmi egyéb, rányomták a kosárra a fedelét.

De a kulcs nem fogott, a zár mindig kipattant, ezért a kosarat cukorspárgával kötötték át, úgy, hogy apa sovány mellével ránehezedett, s homlokerei kiduzzadtak.

Ezen a napon korán ébredtek mind a hárman, legott csomagolni kezdtek, és a rendkívüli izgalomban csak ide-oda bódorogtak. Még ebédelni sem tudtak rendesen, mert folyton eszükbe jutott ez, az.

Most azonban elkészültek.

A kosarat is letették a földre, a bőrrönd mellé. Targonca zötyögött az udvar téglázott útján, mely a Petőfi utca járdájától a kertbe vezetett, egészen a verandáig,

Beállított egy langanéta kamasz, ki a bőrröndöt, kosarat közönyösen a targoncára helyezte, tolt, kifelé, az állomásra.

Apa egérszürke ruhát viselt, mely pont olyan volt, mint a haja. Már erősen őszült, bajusza dere sedett, szeme alatt kis zacskók lógtak, gyűrött, elhasznált, pergamentes bőrből.

Anya fekete ruháját hordta, mint mindig. Az ő haja, melyet dióolajjal simított, még nem minde nőtt fehéredett, redők sem igen mutatkoztak arcán, csak homlokán futott át két mélyebb ránc.

Mégis mennyire hasonlítottak. Szemükben ugyanaz a riadt fény reszketett, vékony, porcogós orruk egyformán hegyesedett ki, és fülük is egyformán piroslott.

A faliórára pillantottak. Apa megnézte zsebóráját is, mely pontosabban járt. Kimentek a verandára. Innen a kertbe kiáltottak, egyszerre:

– Pacsirta.

Egy leány ült a padon, a virágágyak előtt, a vadgesztenyefa alatt. Sárga pamuttal horgolt valami terítőt.

Csak fekete haját lehetett látni, mely – akár lomb a földre – árnyékot vetett arcára, melynek háromnegyed részét eltakarta, pusztán egynegyedét mutatta.

Nem mindjárt mozdult. Lehet, nem is hallotta.

Aztán szeretett így maradni, lehajtott fejjel, munkájára bámulva, sokáig, akkor is, ha belefáradt,

mert hosszú évek alatt gyűjtött tapasztalatából tudta, hogy ez a helyzet illik neki legjobban.

Megesett, hogy zajt hallott, de azért nem tekintett föl. Akkora önfegyelemmel uralkodott magán, mint egy beteg.

Most erőbben kiabáltak:

– Pacsirta.

És még erőbben:

– Pacsirta.

A leány a veranda felé nézett, melynek legfelső lépcsőfokán állt apa és anya. Őt nevezték el így régen, Pacsirtának, nagyon régen, mikor még énekelte. Azóta a név rajta ragadt, és viselte, mint kinőtt gyermekruhát.

Pacsirta mélyet sóhajtott – mindig mélyet szokott sóhajtani –, összegombolyította pamutját, munkakosarába tette, és a vadszőlővel befuttatott lúgas felé tartott. Szóval, mennie kell, gondolta, nemsokára indul a vonat, ma este már nagybátyjáéknál alszik, a tarkövi pusztán. Kissé kacszva jött előre.

Az öregek becéző mosollyal figyelték, hogy közeledik.

Majd, amint arca hirtelen föltűnt a lombok között, a szülők száján kissé elhalványodott a mosoly.

– Mehetünk, aranyos – szólt apa, a földre tekintve.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte a Generál Nyomda Kft., 2026-ban
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H
www.generalnyomda.hu

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Hradeczky Moni
A borítót Németh Márton,
a kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9516
Minion betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4758-3
ISSN 0324-5713